

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за даване на
образователната и научна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд: Асистент Мая Велинова Рогашка

Тема на дисертационния труд: „Възможности за приложение на
психологическия тренинг и влиянието му върху изграждане на лидерски
качества на морските кадри за Военноморските сили и търговското
корабоплаване”

Рецензент: проф. дн Димитър Танев Кайков, НСА „В. Левски”

Дисертационният труд е съставен от три глави, девет приложения и библиографска справка от 208 източника в обем от 336 страници. За по-ясно систематизиране на авторовата идея и доказване на хипотезата са представени 44 таблици и 18 фигури.

Разработеният в дисертацията проблем за приложение на психологическия тренинг и влиянието му върху изграждане на лидерски качества на морските кадри за Военноморските сили и търговското корабоплаване е много актуален и значим. Актуалността на изследвания научно-приложен проблем е свързан с нарасналите изисквания към лидерските качества на морските кадри вследствие на настъпилите промени във ВМФ и търговското корабоплаване. Значимостта на проблема се определя от нарасналата роля на лидера за адекватни действия в ситуации с различна степен на екстремалност. Оттук следва и необходимостта от значително подобряване на неговата подготовка.

В дисертацията е направен сполучлив опит да се проучи необходимостта и възможността за приложение на психологическия тренинг като метод на обучение и влиянието му върху изграждане на лидерски качества у бъдещите морски специалисти.

Разкриват се големи възможности за значително подобряване ефективността на подготовката не само на морските кадри, но и на ръководните кадри от Българската армия. Значимостта на изследвания проблем в дисертацията е свързан и с разкриване на благоприятни условия за обогатяване на психологическия тренинг и създаване на нови надеждни техники за въздействие.

В дисертационния труд са поставени пет задачи на изследването, включващи анализ на действащата система за провеждане на тренингови занятия с обучаемите във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”, установяване ползите от провеждането на тренингови форми на подготовка за изграждане на лидерски качества, извеждане основните лидерски качества на морския офицер, проучване мотивацията на студентите от първи курс и

повишаването ѝ чрез провеждане на психологически тренинг и изготвяне на програми за подобряване на лидерската подготовка.

Докторантът е запознат много добре с поставения научно-приложен проблем в дисертационния труд. Умее творчески да оценява литературния материал, задълбочено да анализира теоретични постановки на голям брой автори за същността на тренинговите форми на подготовка и съвременните схващания за военното лидерство.

Получените резултати от изследването съответстват на нивото на развитието на съвременната психологическа наука. Докторантът умее да прави задълбочен, много подробен и аналитичен обзор на достиженията по разработения в дисертацията проблем и точно да формулира задачите на научното изследване.

В научно-приложното изследване е приложена комплексна методика от девет основни метода. Проучени са 208 литературни източника, свързани с темата на дисертацията, изучени са ръководните документи, определящи лидерската подготовка и провеждането на тренингови занятия във Военноморските сили. Проведени са и три анкети с курсанти и студенти за преценка на влиянието на психологическите тренинги върху лидерската подготовка и личностното изграждане. Една от анкетите е проведена със студенти от първи курс за проучване на тяхната мотивация. Проведени са интервюта с курсанти и студенти. Използвани са и методите наблюдение, самонаблюдение и беседа. Оценени са лидерските качества. Основен метод, приложен в експеримента, е психологическият тренинг, който положително е повлиял върху изграждане на лидерски качества. Избраната методика на изследване е послужила за решаване на задачите, постигне на целта и доказване на работната хипотеза на дисертационния труд.

Висока оценка заслужава първата глава на дисертацията, където на базата на задълбочен анализ на литературни източници и ръководни документи е систематизирана информация за изследвания проблем. Разкрита е същността на тренинговите форми на подготовка. Определени са целта, задачите, принципите, основните фази и методите на обучение по психологически тренинг. Посочени са правила за работа, предимствата и недостатъците, ролята на водещия в групата и трудностите при провеждане на тренинговите занятия. Създадена е технология за изработване на програма за психологически тренинг, включваща формиране на етапите, идентифициране на потребностите, определяне на целите, избор на интерактивни методи на обучение, разработване на подробен план за отделните сесии и съставяне на въпросник за оценка. След определяне същността на тренинга и конструиране на съответна програма за обучение се разкрива приложението на тренинговите форми за подготовка на командни кадри в системата на водния транспорт и морската индустрия.

Висока оценка може да се даде на втората глава на дисертацията, в която последователно в логическа връзка се разглеждат съвременните схващания за лидерството. Разкриват се същността на понятията „лидер“, „ръководител“, „управление“, „ръководство“ и „мениджмънт“. Анализира се релацията „ръководител-лидер“ и се определят социално-психологическите аспекти на военното лидерство. Интерес за теорията и практиката е типолоизацията на лидерството. Определени са три групи концепции за лидерство. Изведени са основните лидерски умения и качества. Много подробно е разкрито съдържанието на отделните лидерски умения. Идентифицирани са 21 основни лидерски качества. Създават се условия за по-пълноценно дефиниране на целите и избора на адекватни методи за изграждане на личността на съвременния лидер.

При обобщение на теоретичния анализ на концепциите за психологическия тренинг и лидерството в първа и втора глава убедено може да се твърди, че докторантът има формирани умения и изградени качества творчески да интерпретира и систематизира научно знание по проблема на темата на дисертацията и да го обогатява в съответствие със съвременните изисквания.

Висока оценка следва да се даде и на трета глава на дисертацията, където се доказва положителното влияние на тренинговите занятия за изграждане на лидерски качества при бъдещите морски офицери. Установено е тяхното влияние и върху изграждането на лидерски качества на курсантите. На базата на натрупания повече от 20 години опит за прилагане на психологически тренинги, респективно тренинги по позитивна психотерапия, се провежда експериментално изследване за влияние на тренинговите занятия върху изграждането на лидерски качества на 77 курсанти от първи до пети курс при ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. Установява се, че системното провеждане на тренингови занятия положително се отразяват върху развитието на уменията у курсантите за работа в група, за оценка на собствените си преживявания и на преживяванията на другите, за разпознаване на психосоматични прояви и др. Придобиват се и комплекс от качества като инициативност, антиципация за развитие на обстановката, вземане на своевременно и обосновани решения и др. Тренинговите форми на обучение спомагат за изграждане на лидерските способности на курсантите.

Изследвана е характеристиката на личностните черти и влиянието им върху изграждане на лидерски качества на курсантите и успеха на управленческата им дейност. Разкрити са основите на психологическите типове. Изследвани са 70 души със самооценъчен въпросник за оценка на лидерските качества на курсантите. Констатира се, че повечето от половината от изследваните курсанти попадат в категорията „изгряващ“ лидер. Личностните черти играят важна роля за успеха на управленческата дейност на командира.

Положителна оценка заслужават проведените проучвания на докторанта за отношението на студентите към учебно-възпитателния процес, мнението им за ролята на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” при изграждане на лидерски качества и високи професионални компетенции у обучаемите, както и за отношението им към влиянието на психологическия тренинг върху лидерската подготовка, личностното изграждане и готовността им за участие в тренинга. Изследвани са общо 448 души с анкетна карта, съдържаща 13 въпроса. Установява се, че нивото на обучение е добро, студентите имат желание да участват в психологически тренинг и разбират неговото положително влияние върху изграждането на лидерски качества.

В научното търсене на докторанта за доказване на необходимостта и възможностите за приложение на психологическия тренинг като интерактивен метод на обучение, както и влиянието му върху изграждане на лидерски качества, е проучена необходимостта от провеждане на мотивационен тренинг като първа стъпка в приложението на интерактивни методи за професионална и лидерска подготовка на морските кадри. Изследвани са 87 студенти от първи курс чрез анкета, съдържаща 17 въпроса, свързани с мотивацията за обучение във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”. Студентите имат висока мотивация за обучение във висшето училище, изразяват желание и готовност за участие в тренингово обучение.

Проведени са пилотни изследвания и тренингови занятия с курсанти и студенти с участието на докторанта под ръководството на научния ръководител проф. д. пс. н. Илия Пеев. Проведени са и експериментални тренингови занятия със студенти.

При обобщаване на анализите на резултатите от направените изследвания и изведените 12 извода убедено може да се твърди, че Мая Рогашка притежава необходимите знания, умения и качества да организира, провежда, творчески да анализира резултати от изследвания, както и да разкрива закономерности за теорията и практиката.

Дисертационният труд притежава определени научни приноси за теорията, методиката и практиката. На базата на задълбочен литературен обзор е обогатена теорията на психологическия тренинг и лидерството. Систематизиран е богатият опит за лидерска подготовка на курсанти и офицери от ВВМУ „Н. Й. Вапцаров”. Усъвършенствана е методиката за психологическия тренинг. Доказано е положителното влияние на психологическия тренинг върху изграждането на лидерски качества на морските кадри от Военноморските сили и търговското корабоплаване. Разработени са различни техники за работа в група, правила за военно лидерство. Представен е сборник с учебни програми за внедряване на лидерски модел на обучение.

Дисертационният труд и приносите са лично дело на докторанта. Мая Рогашка притежава необходимата езикова култура и литературна

компетентност при оформянето на дисертационния труд, умее да формулира теза и да прави изводи и обобщения.

По темата на дисертацията са публикуване 12 материала, на пет от които Мая Рогашка е самостоятелен автор, на три – първи , на три – втори и на една – трети автор.

Докторантът в съавторство с научния си ръководител са публикували учебно пособие „Психологическият тренинг във водния транспорт” в обем от 224 страници, което е много ценно методическо ръководство за подготовка на управленски кадри. Представените тренингови форми и програми в пособието могат да се използват от всеки, който се интересува от тези проблеми.

Научните трудове по темата на дисертацията са публикувани в авторитетни издателства.

Психологичните тренинги като много ефективни практики за психическото развитие могат да се прилагат на курсантите и офицерите от всички специалности във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” , НВУ „В. Левски” и ВА „Г. С. Раковски”. Тези тренинги могат да намерят приложение и при обучението на студентите както във военните, така и във висшите граждански училища. Възниква необходимост от подготовка на специалисти по психологически тренинг и публикуване на методически ръководства и пособия.

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията и правилно отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд.

В дисертационния труд са допуснати и отделни слабости. Много диференцирано и обстоятелствено са анализирани отделните схващания за психологическия тренинг и лидерството, вследствие на което значително се е увеличил неговия обем. Теоретичната му част в първа и втора глава е в значително по-голям обем в сравнение с експерименталната част в трета глава.

Посочените слабости не понижават достойнствата на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Рецензираната дисертация е оригинален научно-приложен труд със значими приноси. Дисертантът притежава задълбочени теоретични знания и умения да провежда научни изследвания. Предлагам на уважаемото научно жури да даде на Мая Велинова Рогашка образователната и научна степен „доктор”, професионално направление „Психология”, научна специалност 05.06.11 „Военна психология” .

04.03.2014 г.

Рецензент:.....

/проф. дн Димитър Кайков/